

Maria Mędrzycka, Katarzyna Zawadzka

Aby nie gubić zdolności
i talentów uczniów.
Materiały edukacyjne z konwersatorium
zorganizowanego 10.06.2011 r.

Maria Mędrzycka, Katarzyna Zawadzka • Aby nie gubić zdolności i talentów uczniów. Materiały edukacyjne z konwersatorium zorganizowanego 10.06.2011 r. •

Wielu ludzi, patrząc na to co jest, ciągle pyta: co? jak? dlaczego?

Ja zaś marzę o tym, czego nie ma i pytam dlaczego by nie?

/B. Shaw/

Szanowni Państwo,

w dobie szybkiego rozwoju technologii informacyjnej, gospodarki opartej na wiedzy i kapitale intelektualnym kształcenie uczniów zdolnych wymaga szczególnej troski. Szkoła powinna tworzyć przyjazną przestrzeń, w której każdy uczeń ma szansę na zidentyfikowanie swoich zdolności oraz rozwijanie ich pod kierunkiem nauczycieli. Ważnym zadaniem w kształceniu jest więc nie tylko indywidualizowanie nauczania, ale także takie organizowanie tego procesu, aby nauka owocowała ciągłym rozwojem i otwierała drzwi wszystkim uczniom do pomyślnej przyszłości.

Doceniając znaczenie rozwijania zdolności każdego dziecka, Ministerstwo Edukacji Narodowej ogłosiło rok szkolny 2010/2011 Rokiem Odkrywania Talentów. Problematyka ta została uznana za istotną również przez wiele organizacji międzynarodowych – wymieniona m.in. w Strategii Lizbońskiej, zaleceniach Rady Europy, Raporcie o Kapitale Intelektualnym Polski z 2009 r.

Wprowadzane obecnie w prawie oświatowym zmiany związane ze świadczeniem pomocy psychologiczno-pedagogicznej w przedszkolach, szkołach i placówkach sprzyjają lepszemu rozpoznawaniu i stwarzaniu szansy rozwoju uzdolnień uczniów poprzez indywidualizację nauczania. Zakładają one również, że szczególnie utalentowanym zostanie zapewnione dodatkowe wsparcie. Celem tych działań jest optymalizacja oddziaływań dydaktyczno-wychowawczych i opiekuńczych poprzez dostosowanie ich do indywidualnych potrzeb i możliwości psychofizycznych ucznia.

Maria Mędrzycka, Katarzyna Zawadzka • **Aby nie gubić zdolności i talentów uczniów. Materiały edukacyjne z konwersatorium zorganizowanego 10.06.2011 r.**

Sytuacja uczniów zdolnych w polskich szkołach ulega poprawie. Wychodząc naprzeciw zmianom i obecnym osiągnięciom w zakresie pracy z uczniami zdolnymi, Zespół Redakcyjny czasopisma *Trendy* (we współpracy z projektem EFS *Wdrożenie podstawy programowej kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół ze szczególnym uwzględnieniem II i IV etapu edukacyjnego*) zorganizował 10 czerwca 2011 r. konwersatorium pod nazwą **Aby nie gubić zdolności i talentów uczniów**, wpisując się tym samym w działania MEN związane z Rokiem Odkrywania Talentów.

Konwersatorium było adresowane do czytelników *Trendów* będących przedstawicielami ośrodków doskonalenia nauczycieli, poradni psychologiczno-pedagogicznych, środowiska akademickiego oraz Szkół Odkrywania Talentów. Uczestnikom stworzyliśmy możliwość bliższego zapoznania się ze wspomnianymi przepisami prawa, przede wszystkim w aspekcie możliwości, jakie przepisy te stwarzają w zakresie rozpoznawania i rozwijania zdolności uczniów. Przedstawiliśmy także sytuację uczniów zdolnych w polskich szkołach w kontekście wyników testów PISA. Uczestnicy zapoznali się z przykładowymi rozwiązaniami w obszarze kształcenia nauczycieli uczniów zdolnych. Tę problematykę przybliżył im gość specjalny – prof. Franz Mönks, prezydent Europejskiego Stowarzyszenia ds. Wybitnych Zdolności (ECHA). Uczestniczący w konwersatorium mieli również okazję do przyjrzenia się działaniom na rzecz uczniów zdolnych podejmowanym w środowiskach lokalnych i przykładom dobrych praktyk.

Materiał edukacyjny, który oddajemy w Państwa ręce, zawiera wskazówki, jak w środowisku

Maria Mędrzycka, Katarzyna Zawadzka • Aby nie gubić zdolności i talentów uczniów. Materiały edukacyjne z konwersatorium zorganizowanego 10.06.2011 r. •

szkolnym wspierać ucznia zdolnego w odnoszeniu sukcesów oraz jak organizować współpracę szkoły z partnerami zewnętrznymi na rzecz uzdolnionych dzieci.

Zespół Redakcyjny
czasopisma internetowego *Trendy*

Moduł I.

Jak wspierać ucznia zdolnego w odnoszeniu sukcesów – Maria Mędrzycka

*Dajcie mi punkt podparcia, a poruszę Ziemię
/Galileusz/*

Myśląc o uczniu zdolnym, każdy z nas, nauczycieli, ma w pamięci konkretne dzieci, które spotkał w swojej pracy zawodowej i którym towarzyszył przez lata nauki i odnoszenia sukcesów. Pamiętamy nasze pierwsze spotkanie z tymi uczniami i wrażenie, jakie na nas wywarli. Bywa, że dowiadujemy się o sukcesach uczniów, których w ogóle nie podejrzewaliśmy o specjalne zdolności. Zdarzali i zdarzają się uczniowie dobrzy w każdej szkolnej dziedzinie, o bardzo wysokiej średniej ocen, ale nieodnoszący sukcesu na miarę tytułu laureata konkursu. Powody, dla których tak się dzieje, od lat stanowią temat dyskusji zarówno nauczycieli, jak i rodziców.

Na podstawie ośmioletniej praktyki w kształceniu uczniów uzdolnionych matematycznie mogę postawić tezę, że na mierzalny sukces ucznia składają się trzy elementy:

- zdolności i motywacja ucznia,
- wsparcie nauczycieli i rodziców,

Maria Mędrzycka, Katarzyna Zawadzka • **Aby nie gubić zdolności i talentów uczniów. Materiały edukacyjne z konwersatorium zorganizowanego 10.06.2011 r.**

- właściwie dobrane wsparcie psychologiczne.

W codziennym życiu szkolnym bardzo często spotykamy się z opiniami demotywującymi ucznia. Mogą one również wpływać destrukcyjnie na tutora, czyli nauczyciela w szczególny sposób zajmującego się uczniem zdolnym, zwłaszcza jeśli jest to osoba młoda bądź o krótkim stażu zawodowym. Wciąż pokutują w nas stare przyzwyczajenia, że uczeń zdolny powinien samodzielnie przezwyciężyć wszystkie życiowe trudności. Często spotykamy się z opiniami:

- *Jak taki zdolny, to dlaczego nie ma piątki z biologii...*
- *Dlaczego nie odrabia prac domowych...*
- *Dlaczego nie zrobił plakatu z plastyki...*
- *Nie ukłonił się nauczycielowi...*
- *Czyta książki na przerwie...*
- *Nie bywa na lekcjach W – F-u...*

Każdy z powyższych przykładów może dotyczyć zarówno ucznia z niską motywacją do nauki, ucznia dwóch szkół: gimnazjum i szkoły muzycznej, jak i skoncentrowanego na jednym przedmiocie, być może objętego opieką Funduszu Na Rzecz Dzieci ucznia, który realizuje się w jednej, wybranej dziedzinie, pozostałe sprawy szkolne uważając za tak nieistotne, że tylko groźba niezdania do następnej klasy wymusza na nim minimalny poziom zaliczania. Co można zrobić w szkole, aby takie dzieci wspierać? Profesor Wiesława Limont pisała w swojej książce „Uczeń zdolny” (wyd. GWP, 2010) o typie osobowości nauczyciela dzieci zdolnych. Zgadzam się z tą charakterystyką w zupełności. Stawiam sobie jednak pytanie, jak powinni się zachować pozostali nauczyciele tego ucznia? Najlepiej byłoby, gdyby prowadzili lekcje swoich przedmiotów w sposób problemowy, dyskusyjny i interesujący dla ucznia uzdolnionego,

Maria Mędrzycka, Katarzyna Zawadzka • Aby nie gubić zdolności i talentów uczniów. Materiały edukacyjne z konwersatorium zorganizowanego 10.06.2011 r. •

niezależnie od tego, czy jest on głównym adresatem realizowanej lekcji, czy nie. Jeśli nauczyciel poza własnym wykształceniem kierunkowym ma jeszcze pasję uzupełniania wiedzy o najnowsze odkrycia (opartej choćby na lekturze „Świata Nauki”), to będzie mógł uzupełnić realizację swoich lekcji treściami dostosowanymi do innych zainteresowań uczniów. Taki sposób nauczania udało się wprowadzić w Gimnazjum nr 42 z Oddziałami Dwujęzycznymi w Warszawie. Klasy o profilu matematycznym mają fizykę i informatykę powiązane z matematyką; chemii i geografii naucza się w tych klasach, kładąc nacisk na tłumaczenie zjawisk pobudzające uczniów do wysiłku intelektualnego, stwarza im się też możliwość eksperymentowania i prezentacji wyników badań na forum klasy. Kłopot z tymi uczniami mają nauczyciele przedmiotów humanistycznych zarówno w zakresie zrozumienia potrzeby takiego kształcenia, jak i silnie skondensowanych uczniowskich notatek i prac, które z trudem można nazwać wypracowaniami. Przez parę lat przyzwyczajaliśmy się, że zdolny matematyk może mieć dostateczną czy dopuszczającą ocenę z przedmiotu i nie jest to ani wyraz młodzieńczego buntu, ani brak możliwości w realizacji materiału, a tylko sposób wygosparowania czasu na kształcenie się w wybranej przez siebie dziedzinie.

Drugim bardzo ważnym elementem wpływającym na rozwój talentu jest środowisko, w którym obraca się nasz potencjalny laureat :

- nauczyciele i instruktorzy zajęć dodatkowych;
- rodzina;
- klasa, podwórko, koledzy z zajęć pozalekcyjnych.

Spośród wyżej wymienionych grup największe znaczenie dla gimnazjalisty ma grupa rówieśnicza i jest to stan naturalny, wynikający z jego fazy rozwoju jako człowieka. Uczeń

Maria Mędrzycka, Katarzyna Zawadzka • Aby nie gubić zdolności i talentów uczniów. Materiały edukacyjne z konwersatorium zorganizowanego 10.06.2011 r. •

może się tej grupie przeciwstawiać, może udawać, że zdanie kolegów/koleżanek nic dla niego nie znaczy, jednak tak nie jest. Przecież to z nimi spędza najwięcej czasu w ciągu dnia. Równie istotny jest wpływ rodziny, choć częstotliwość i intensywność spotkań z rodzicami i krewnymi maleje wraz z wiekiem. Wsparcie emocjonalne otrzymywane od tych grup uważam za kluczowe dla kształtowania poczucia własnej wartości młodego człowieka. Tylko na czym to wsparcie ma polegać? Wydaje się, że ze strony nauczyciela i rodzica pierwszym i najważniejszym elementem jest poznanie postępów ucznia w dziedzinie jego aktualnych zainteresowań, a zaraz potem pomoc w organizowaniu zajęć. Pomoc ta powinna być rozumiana jako układanie zajęć dodatkowych, zgodnych z planem lekcji, (nauczyciele i rodzice) oraz zapewnienie transportu do miejsca realizacji zajęć (rodzice). Na podstawie własnych doświadczeń mogę powiedzieć, że najskuteczniejsza jest oferta pomocy logistycznej i ewentualne wskazanie innych możliwości w tym zakresie, bo to prowokuje ucznia do zadawania kolejnych pytań i uczy go samodzielnego ustalania strategii.

Rolą rodziców dzieci zdolnych jest podążanie za zainteresowaniami ucznia i dostarczanie im bodźców do zrównoważonego rozwoju. Zrównoważonego, czyli w możliwie równym stopniu rozwoju emocjonalnego, fizycznego i intelektualnego. Nie do pominięcia jest tu współpraca w relacji szkoła – dom. Im bardziej jest ona harmonijna, tym pełniej następuje rozwój dziecka. Kluczową rolę spełnia tutaj wychowawca klasy jako osoba obserwująca ucznia w środowisku szkolnym, w którym spędza najwięcej czasu. Rolę tę może również pełnić tutor ucznia.

Koledzy – zarówno z klasy, jak i z grup pozalekcyjnych – stanowią albo istotne wsparcie

Maria Mędrzycka, Katarzyna Zawadzka • Aby nie gubić zdolności i talentów uczniów. Materiały edukacyjne z konwersatorium zorganizowanego 10.06.2011 r. •

w rozwoju ucznia, albo przeszkodę. O ile grupy z zajęć pozalekcyjnych są dobierane pod kątem wspólnych zainteresowań, to trudno z tych dzieci utworzyć grupę przyjaciół. Spotkania raz lub dwa razy w tygodniu nie prowokują do takich zachowań. Najważniejszą grupą w mojej opinii jest klasa – zbiór kolegów w tym samym wieku, podlegający kształceniu przez tych samych nauczycieli. Najlepiej jest, kiedy dziecko znajdzie w niej swoje miejsce i pole do realizacji własnych pasji.

Jeśli te trzy grupy są zgodne w preferowaniu wartości i ocenie rzeczywistości, uczeń ma w nich oparcie i łatwo buduje poczucie bezpieczeństwa. Jeśli jednak między tymi środowiskami nie ma harmonii, tzn. na przykład rodzice dezawuuują wymagania szkolne, nauczyciele widzą tylko złe strony funkcjonowania ucznia w grupie rówieśniczej i/lub oceniają negatywnie wobec ucznia jego dom rodzinny, koledzy zostali dobrani przypadkowo i przeszkadzają w rozwoju bądź wyśmiewają dążenia młodego naukowca – szansa odniesienia sukcesu przez takiego ucznia jest niewielka. W naszej szkole przyjmujemy uczniów do klas profilowanych o wyraźnie zaznaczonych kierunkach i w bardzo dużym stopniu klasy te są dobrze dobrane, a dzieci uczące się w nich osiągają sukcesy. Uczniowie mają podobne zainteresowania i są dla siebie motorem rozwoju. Nie byłoby to możliwe bez stałej współpracy rodziców z wychowawcami klas i zespołem psychologiczno-pedagogicznym i bez ustawicznego doskonalenia kadry szkoły w działaniach na rzecz dzieci zdolnych.

W praktyce naszej szkoły, ale także wielu innych środowisk, daje się zaobserwować istotne kierunki wsparcia i motywacji:

- istniejące i pracujące systematycznie koła zainteresowań wsparte przez absolwentów

szkoły;

- obozy naukowe o dostosowanej tematyce, obejmujące całe klasy;
- szybka informacja o ofercie zajęć pozaszkolnych i organizacja wyjść z młodzieżą;
- sprawnie działający system tutoringu zarówno nauczycielskiego, jak i uczniowskiego.

O ile pierwsze trzy kierunki wsparcia są znane w środowisku szkolnym, o tyle tutoring stanowi nowy element tej pracy. Tutorami nazywamy nauczycieli, którzy w szczególny sposób zajmują się uczniem zdolnym, często uczniem innego nauczyciela. Uczniem, który na podstawie wywiadu został zdiagnozowany jako uczeń zdolny w danej dziedzinie, ale nie ma jeszcze osiągnięć pozwalających na przyznanie mu indywidualnego programu czy toku nauki. Nauczycie tutor zleca takiemu uczniowi doskonalenie się w zakresie konkretnych tematów, spotyka się z nim po lekcjach i przedyskutowuje przerobione zagadnienia, zaleca dalsze ćwiczenia, często w porozumieniu z nauczycielem klasowym przekazuje mu dodatkowe materiały bądź inne prace klasowe. W naszej szkole практикуjemy taką pracę z uczniami zdolnymi przygotowującymi się do konkursów: matematycznego, geograficznego, fizycznego i historycznego.

Tutoring uczniowski dotyczy pracy ucznia mistrza z innym uczniem – kolegą z klasy lub szkoły w zakresie wybranego przedmiotu, z nastawieniem na rozszerzenie kompetencji obu uczniów i przygotowanie do konkursów. Nie polega na pomocy koleżeńskiej uczniom z problemami w nauce.. Często obejmuje dyskusje na konkretne tematy po zapoznaniu się z nimi na podstawie lektur czy materiału internetowego i dotyczy spraw merytorycznych. Tutoring nauczycielski obejmuje także formy wypowiedzi i gospodarowanie czasem, co jest niezwykle ważne dla uczniów podczas pisania prac konkursowych. W praktyce naszej szkoły tutoring jest zjawiskiem obserwowanym, ale nieskodyfikowanym. W przyszłym roku planujemy

Maria Mędrzycka, Katarzyna Zawadzka • **Aby nie gubić zdolności i talentów uczniów. Materiały edukacyjne z konwersatorium zorganizowanego 10.06.2011 r.**

wprowadzenie formalnych umów tutorskich, co pozwoli na ocenę skali zjawiska i zapotrzebowań uczniów.

Skoro więc istnieje tyle różnych metod wspierania zdolności, pozostaje wrócić do postawionego na początku pytania: *Skąd słabe wyniki ogólne uczniów zdolnych?*

Przyczyny są różne:

- własny wybór ucznia – mimo posiadanych możliwości uczeń postanowił realizować wymagania ogólne na poziomie minimum;
- nienadążanie za wymaganiami i oczekiwaniami nauczycieli – często w następstwie wyboru ucznia, który – znając swoje możliwości – przedkłada bycie znakomitym w jednej dziedzinie nad przeciętnie dobre wyniki ze wszystkich przedmiotów, bez szansy na szczególny sukces;
- problemy z tzw. zaradnością życiową, czyli organizacją pracy – jest to sfera życia, w której można uczniowi pomóc, lecz wymaga to systematycznej pracy rodziców i wsparcia częstą informacją zwrotną ze strony szkoły.

Zastanawiając się, co jest przyczyną złych wyników ogólnych ucznia zdolnego, pomyślmy, dlaczego spodziewamy się od laureata konkursu humanistycznego oceny bardzo dobrej z matematyki, a od laureata konkursu matematycznego oceny bardzo dobrej z języka polskiego? Pewna uczennica klasy dwujęzycznej postawiła pytanie: *Dlaczego wszyscy myślą, że jak mam zdolności do języków, to będę miała również zdolności do matematyki?* Niewątpliwie taka ocena była dla tej uczennicy krzywdząca, a oczekiwania wobec niej postawione zbyt wysoko. Czym w związku z tym są kiepskie wyniki i w którym momencie edukacji szkolnej ucznia uzdolnionego możemy mówić o porażce? Moim zdaniem fakt

Maria Mędrzycka, Katarzyna Zawadzka • Aby nie gubić zdolności i talentów uczniów. Materiały edukacyjne z konwersatorium zorganizowanego 10.06.2011 r. •

uzyskania przez ucznia tytułu laureata w konkursie wojewódzkim lub ogólnopolskim, niezależnie od niskich ocen z innych przedmiotów, jest ogromnym sukcesem zarówno ucznia, jak i wspierającego zespołu. Także uczniowie, którzy sami przygotowywali się merytorycznie do konkursów, mając wsparcie tylko ze strony rodziców i kolegów, odnieśli sukces i w tym przypadku nie należy mówić o kiepskim wyniku, nawet gdyby dziecko kończyło gimnazjum ze średnią 3,0. Również wypracowane 4,75 przez dziecko, które pod presją pozostawiło na boku własne zainteresowania i starało się sprostać szkolnym wymaganiom, jest analogicznym sukcesem.

W wymienionych kategoriach mogą mieścić się uczniowie np. uprawiający sporty w klubach pozaszkolnych, dzielący czas między szkołę i działalność pozaszkolną, jak harcerstwo czy wolontariat. Jeśli dziecku udało się zostać laureatem konkursu przedmiotowego i jednocześnie zdobyć wysoką średnią, oznacza to sukces i potwierdzenie dużych kompetencji organizacyjnych dziecka i jego pracowitości. O porażce możemy mówić w odniesieniu do tych dzieci, które próbowały pogodzić wymagania szkolne i swoje fascynacje, a nie udało im się tego osiągnąć. Uczniowie ci niemal zostali finalistami, ale jednak bez tytułu, a włożona w kształcenie kierunkowe praca nie pozwoliła im uzyskać wysokich ocen w szkole. Wśród działań szkoły i rodziców, nastawionych na kształcenie uczniów zdolnych należy moim zdaniem szukać tego, co wymaga zmiany lub uzupełnienia. W wyniku dyskusji można wypracować nowe spojrzenia na kształcenie dzieci, konkretne rozwiązania dające się wprowadzić w życie szkoły.

Co może zrobić szkoła, aby pomóc rozwijać talent?

- Pozwolić uczniowi koncentrować się na wybranym kierunku, ograniczając do minimum inne sprawy.

Maria Mędrzycka, Katarzyna Zawadzka • **Aby nie gubić zdolności i talentów uczniów. Materiały edukacyjne z konwersatorium zorganizowanego 10.06.2011 r.**

- Zapewnić satysfakcjonującą realizację innych celów lub rozwój w dziedzinach pokrewnych poprzez szkolne koła zainteresowań lub/oraz przekazywanie oferty zajęć pozaszkolnych.
- Zapewnić wsparcie emocjonalne i zainteresowanie postępami ucznia.
- Zapewnić grupę rówieśniczą zainteresowaną podobnym tematem lub ogólnie własnym rozwojem naukowym.
- Stworzyć klimat dla odkrywania uczniowskich pasji i mocnych stron.

Podsumowanie

Na podstawie ośmioletnich doświadczeń w pracy z dziećmi uzdolnionymi matematycznie uważam, że takim galileuszowskim punktem podparcia dla rozwijania ich talentów jest klasa – grupa rówieśników zainteresowana nauką, podobnymi tematami, o podobnej dynamice pracy własnej. Grupa rówieśnicza, z którą można się dzielić przemyśleniami, radością zwycięstwa i goryczą porażki. Grupa, która wesprze w potrzebie lub zagospodaruje potencjał. Grupa, która o matematyce, fizyce czy programowaniu będzie rozmawiać na lekcjach, na przerwach, w szkolnej stołówce, jadąc do szkoły i wracając z niej. Na poziomie gimnazjum taka grupa jest odkryciem wobec braku zrozumienia szczególnych ukierunkowań uczniów w szkole podstawowej. W liceum już tylko małe grono uczniów spośród uzdolnionych, którzy wcześniej nie mieli sposobności wykazać się naukowo, chce cokolwiek z siebie dać – pozostają tylko najbardziej wytrwali.

Maria Mędrzycka, Katarzyna Zawadzka • Aby nie gubić zdolności i talentów uczniów. Materiały edukacyjne z konwersatorium zorganizowanego 10.06.2011 r. •

Maria Anna MĘDRZYCKA

Matematyk, absolwentka Wydziału Matematyki, Informatyki i Mechaniki Uniwersytetu Warszawskiego, nauczyciel dyplomowany z 15-letnim stażem. Autorka innowacyjnego programu nauczania matematyki w gimnazjum. Opiekunka 21 laureatów i 8 finalistów konkursów matematycznych. Od początku pracy zawodowej zajmowała się młodzieżą w wieku 12–15 lat, a jeszcze wcześniej harcerkami w tej samej grupie wiekowej.

Moduł II.

Współpraca szkoły z innymi podmiotami na rzecz uczniów zdolnych – Katarzyna Zawadzka

Współczesny, dynamicznie zmieniający się świat stawia przed nauczycielami ogromne wymagania. Sukces naszych uczniów będzie zależał w dużej mierze od ich umiejętności, kreatywnego podejścia do życiowych zadań i radzenia sobie z tempem i złożonością przekształcającej się rzeczywistości.

Już nauczyciele przedszkoli powinni podjąć się wspierania rozwoju wychowanków poprzez działania twórcze i wyzwalanie twórczej aktywności dzieci. Kontynuacji takich działań wymagają kolejne etapy edukacji, przy jednoczesnym wspomaganie ucznia w budowaniu postawy otwartości na świat i drugiego człowieka, a także pobudzaniu potrzeby poszukiwania i odkrywania nowych rozwiązań oraz zmieniania rzeczywistości według uznanego systemu wartości. Ta droga edukacji, powiązana ze stałym świadomym budowaniem motywacji wewnętrznej do bycia twórczym, prowadzi do wychowania pokoleń odważnych, kreatywnych młodych ludzi. Potrzeba więc zaangażowanych, refleksyjnych, wszechstronnie przygotowanych do nowoczesnego kształcenia nauczycieli – żeby wychowywać „kreatywnych”, trzeba w sobie pielęgnować taką samą postawę i dbać o własne doskonalenie.

Maria Mędrzycka, Katarzyna Zawadzka • Aby nie gubić zdolności i talentów uczniów. Materiały edukacyjne z konwersatorium zorganizowanego 10.06.2011 r. •

Model wspierania rozwoju zaproponowany w programie Wrocławskiej Koncepcji Edukacyjnej „Od inspiracji do kreacji” zakłada budowanie środowiska sprzyjającego dynamicznemu, holistycznemu rozwojowi dzieci i młodzieży, z jednoczesnym uwzględnieniem wspomagania rozwoju emocjonalnego wychowanków w kontakcie ze sztuką, we współpracy z szeroko rozumianym środowiskiem edukacyjnym i społecznym. Wyjątkowy klimat wokół takiej edukacji tworzą nauczyciele przedszkoli, szkół podstawowych i gimnazjów przygotowani do pełnienia roli przewodników, inspirujący do działań twórczych swoich wychowanków.

Do obowiązków nauczycieli należy również rozpoznawanie i rozwijanie zainteresowań i zdolności uczniów zgodnie z najlepszą wiedzą i nowoczesną metodyką nauczania. W środowisku szkolnym istnieje jednak świadomość, że bez współpracy specjalistów różnych dziedzin, bez wykorzystania zewnętrznych partnerów, dzieci nie otrzymają należytego wsparcia w rozwoju. Oferta placówki oświatowej to dzisiaj zbyt mało, by odpowiedzieć na potrzeby wychowanków. Współcześnie w Polsce przedszkola i szkoły wszystkich poziomów edukacyjnych potrzebują pomocy podmiotów zewnętrznych, aby skutecznie i wszechstronnie wspierać rozwój swoich uczniów.

Nauczyciele w Gimnazjach 13. i 14. we Wrocławiu, które są pionierami i liderami programu „Od inspiracji do kreacji”, uznają egalitarną koncepcję uzdolnień, która widzi w każdym uczniu dziecko zdolne i nakazuje każde wspierać, zgodnie z jego potrzebami i stylem nauczania, ale też otaczać szczególną opieką tych uczniów, którzy obdarzeni są wybitnymi zdolnościami. Ten model stwarza szansę na zrównoważony rozwój uczniów i jednocześnie wspieranie uzdolnień.

Każda ze szkół posiada swoją specyfikę, choć obie znajdują się w centrum dynamicznie rozwijającej się metropolii. Obie potrafią wykorzystać swoje usytuowanie oraz ofertę naukową i artystyczną, jaką proponuje miasto. Jednocześnie współpracują z szeroko rozumianym środowiskiem edukacyjnym – we Wrocławiu, w regionie, ale również poza Polską.

Nauczyciele są w pełni świadomi, że najlepsza szkoła nie jest w stanie samodzielnie zaspokoić wszelkich potrzeb edukacyjnych uczniów. Trzeba budować struktury, programy współpracy, realizować projekty edukacyjne z zewnętrznymi partnerami.

Gimnazja same inicjują różne formy współpracy z instytucjami zewnętrznymi, pozyskują do wspólnych działań rodziców, poszukują ciekawych ofert, organizują różnorodne spotkania, konwersatoria, warsztaty, festiwale, zawody, obozy naukowe, przeprowadzają wywiady, aby pozyskać ciekawych partnerów. Ważne są również umiejętności selekcjonowania propozycji zewnętrznych. Nauczyciele preferują wartościowe i atrakcyjne oferty, prowadzą ustalenia, sprawdzają wiarygodność i kompetencje oferentów. Mają świadomość, że nieudane spotkania skutecznie zniechęcają uczniów do aktywności, blokują ich zainteresowania i motywację do pracy. Warto dbać o jakość wspierania rozwoju, ale z partnerami wiarygodnymi i o najwyższych kompetencjach.

Wśród ważnych partnerów we wspieraniu rozwoju dzieci i młodzieży można wyróżnić przede wszystkim placówki naukowe, instytucje kultury, instytucje oświatowe (polskie i zagraniczne), samorządowe, organizacje pozarządowe, biura turystyczne, kluby sportowe,

Maria Mędrzycka, Katarzyna Zawadzka • Aby nie gubić zdolności i talentów uczniów. Materiały edukacyjne z konwersatorium zorganizowanego 10.06.2011 r. •

ale również osoby prywatne.

Realizacja zadań edukacyjnych wspierających uzdolnienia oparta jest w Gimnazjach nr 13 i 14 o żywą – i wciąż rozszerzaną – współpracę z różnymi podmiotami w mieście i poza nim. Pierwszym podmiotem, bezpośrednio uczestniczącym w rozwoju dzieci, obserwującym ich dokonania, są rodzice. Są rzeczywistymi partnerami w sprzymierzonym działaniu edukacyjnym. Nie tylko finansują obozy naukowe, wycieczki dydaktyczne i liczne wyjścia do instytucji kultury, ale współuczestniczą w tych działaniach, poprzez opiekę nad dziećmi, pomoc w realizacji projektów edukacyjnych, imprez integracyjnych i artystycznych. Czasem również inicjują pewne działania (np. propozycje badawcze, profesjonalne kółko fotograficzne), czasem sami prowadzą zajęcia dydaktyczne (np. z geografii, historii, kurs pomocy przedlekarskiej).

Nasze Gimnazja od początku swej działalności prowadzą żywą współpracę z wrocławskimi uczelniami. Młodzież może uczestniczyć w ciekawych zajęciach na Wydziale Biologii i Biotechnologii, w Instytutach Fizyki i Astronomii, Chemii, Geologii, Historii Uniwersytetu Wrocławskiego, w spotkaniach edukacyjnych na Politechnice (na licznych kierunkach), Uniwersytecie Przyrodniczym, w Akademii Sztuk Pięknych, Papieskim Fakultecie Teologicznym. Placówki współpracują także z Wyższą Szkołą Teatralną, Akademią Wychowania Fizycznego i uczelniami prywatnymi, korzystają z ich propozycji warsztatów artystycznych, zajęć edukacyjnych, konkursów, seminariów.

W kolejny nurt współpracy na rzecz dziecka zdolnego wpisują się – ze swoją niezwykle bogatą ofertą – wrocławskie instytucje kultury, które w większości prowadzą działalność edukacyjną.

Maria Mędrzycka, Katarzyna Zawadzka • Aby nie gubić zdolności i talentów uczniów. Materiały edukacyjne z konwersatorium zorganizowanego 10.06.2011 r. •

Szkoły mają kontakt ze wszystkimi muzeami Wrocławia, Filharmonią Wrocławską, bibliotekami, uczestniczą w seansach Akademii Filmowej, spektaklach teatralnych, operowych, korzystają ze specjalnych propozycji warsztatów artystycznych, spotkań z autorami, artystami, realizatorami. Nauczyciele zabierają na te spotkania nie całe klasy – choć tak też się zdarza – ale najczęściej małe grupy zainteresowanych i pasjonatów. Przeżycia towarzyszące tym spotkaniom pełnią często funkcję motywującą, mobilizują uczniów do pracy własnej, do odkrywania nowych zainteresowań, poszukiwań lektury, nowych kontaktów...

Wiele możliwości pomocy w pracy na rzecz dziecka zdolnego otwierają przed nauczycielami organizacje pozarządowe. Pedagodzy wrocławscy poszukują ofert, które stanowią atrakcyjne uzupełnienie programu wspierania uzdolnień. Dodatkowo, przy brakach środków finansowych w oświacie, możliwość zapewnienia młodzieży aktywnego uczestnictwa w ciekawych zajęciach, projektach bez konieczności wnoszenia opłat jest wyjątkowo korzystna.

Gimnazja wrocławskie współpracują z towarzystwami i fundacjami oraz prywatnymi instytucjami, które prowadzą programy kulturowe, historyczne, społeczne, integracyjne. Spotkania w ramach propozycji organizacji pozarządowych mają najczęściej charakter cykliczny, toteż współpraca z nimi wpisuje się w wieloletnie działania systemowe. Młodzież ma okazję uczestniczyć w spotkaniach, warsztatach, które mają niewiele wspólnego z tradycyjnymi spotkaniami o charakterze akademickim (zajęcia przedmiotowe). W tych działaniach łączy się treści z różnorodnych obszarów wiedzy z działaniami społecznymi, z integracją zespołów uczniowskich wokół tematów, ale również z przedstawicielami innych

Maria Mędrzycka, Katarzyna Zawadzka • Aby nie gubić zdolności i talentów uczniów. Materiały edukacyjne z konwersatorium zorganizowanego 10.06.2011 r. •

kultur.

Fundacja Bente Kahan, Muzułmańskie Centrum Kulturalno-Oświatowe, Sempre Avanti, Towarzystwo im. Edyty Stein prowadzą niekonwencjonalną edukację: promowanie/nauczanie matematyki (np. Stowarzyszenie Architektów Polskich i Koło Młodych Architektów EMSA), spotkania z podróżnikami (Polskie Towarzystwo Geograficzne), warsztaty artystyczne (np. Centrum Twórczości Dziecka) i inne.

Niezwykle ważne dla rozwoju uczniów jest aktywne zwiedzanie, możliwość poznania nowych miejsc, nowych ludzi, odkrywanie historii i kultury różnych społeczności, regionów państw. Wrocławskie szkoły prowadzą doskonale opracowane wycieczki tematyczne w różne strony Polski i Europy. Przygotowanie takich wyjazdów wymaga pozyskiwania kolejnych osób i instytucji do współpracy. Wśród nich są placówki dyplomatyczne, konsularne, ośrodki informacji turystycznej i kulturalnej, stowarzyszenia regionalne, czasem też jednostki samorządu terytorialnego, parafie i zgromadzenia zakonne, instytucje zajmujące się ochroną środowiska i popularyzacją przyrody. Uczniowie Gimnazjum nr 14 w ramach Bloku Aktywności Twórczej realizowali projekty regionalne w Rogalinie, Brzegu Dolnym i Kobylej Górze, projekty europejskie w Pradze, Dreźnie, Wiedniu, Wenecji i w Grecji.

Młodzież z Gimnazjum nr 13 współpracuje ze szkołami w Niemczech, Francji i Ukrainie, regularnie odbywa się wymiana wychowanków, organizowane są również wycieczki tematyczne do Włoch, Grecji, Belgii.

Młodzi sportowcy obdarzeni talentem, mogą liczyć na wsparcie szkoły, ale wybitne wyniki

Maria Mędrzycka, Katarzyna Zawadzka • Aby nie gubić zdolności i talentów uczniów. Materiały edukacyjne z konwersatorium zorganizowanego 10.06.2011 r. •

sportowe osiągają najczęściej w klubach. Dlatego Gimnazja 13. i 14. prowadzą już od wielu lat bliską współpracę z Klubami *Gwardia*, *Ślęza*, *AZS*; nauczyciele mają również wiedzę, gdzie trenują ich uczniowie, jeżeli inicjatywa przynależności dziecka do takiego centrum jest po stronie rodziców.

Na rzecz ucznia zdolnego szkoły współpracują z instytucjami oświaty i organem prowadzącym. Placówki doskonalenia we współpracy z kuratorium organizują konkursy dla najzdolniejszych – z różnych dziedzin akademickich – uczniów (np. *Dolny Ślązak*, *Gimnazjalista*). Urząd Miasta wspiera projekty edukacyjne, Urząd Marszałkowski funduje stypendia. Wiele różnych instytucji proponuje konkursy, zawody, festiwale, przeglądy; spośród nich nauczyciele pomagają wybrać młodzieży te najciekawsze i najbardziej wartościowe.

Nasze szkoły mogą liczyć na konstruktywne i życzliwe wsparcie Wydziału Edukacji Urzędu Miasta. Pomoc to nie tylko zaopatrzenie finansowe, ale również doradztwo merytoryczne, dostępność kontaktów, życzliwość, zrozumienie i obecność przedstawicieli Urzędu w trakcie wielu różnych spotkań z nauczycielami i młodzieżą.

Gimnazja nr 13 i 14 współpracują również zaprzyjaźnionymi szkołami z Dolnego Śląska. Świadczą sobie wzajemnie usługi edukacyjne. Dotyczy to zarówno udostępniania własnych ścieżek dydaktycznych (regionalnych, przyrodniczych, innych) wraz z kartami pracy, jak i zapraszania na ciekawe spotkania (np. z amerykańskim kosmonautą), konkursy, prezentacje. Uczniowie mogą zgłaszać swoje propozycje rozszerzenia oferty współpracy z różnymi

Maria Mędrzycka, Katarzyna Zawadzka • Aby nie gubić zdolności i talentów uczniów. Materiały edukacyjne z konwersatorium zorganizowanego 10.06.2011 r. •

podmiotami zewnętrznymi. Mogą również oceniać wartość zajęć dodatkowych, które proponują nauczyciele.

Uczniowie są zadowoleni z działań edukacyjnych, ale chcieliby jeszcze kontaktów z przedstawicielami biznesu i liczą na możliwość pomocy finansowej dla szkoły.

Dyrektorzy i nauczyciele naszych placówek twierdzą, że uczniowie najbardziej potrzebują kontaktu z mądrymi i życzliwymi ludźmi. Wszystko jedno, czy będą to rodzice obdarzeni jakąś szczególną pasją, czy nauczyciele akademicy. Najważniejsze, by chcieli i umieli dzielić się swoją wiedzą, umiejętnościami, potrafili zafascynować młodzież.

W rozmowach z nauczycielami przeważają opinie, że współpraca z podmiotami zewnętrznymi przy wspieraniu uzdolnień uczniów jest niezbędna. Uczniowie potrzebują nowych kontaktów, bodźców, zadań, profesjonalnej opieki w obszarze ich zainteresowań i talentów. Wtedy zwiększa się szansa na znalezienie indywidualnej ścieżki rozwoju, na odkrywanie „nowych światów” i poznawanie nowych ludzi, fascynujących osobowości, nauczycieli-mistrzów. Nigdy nie wiadomo, kiedy naprawdę zdarzy się to najważniejsze dla przyszłości młodego człowieka.

Maria Mędrzycka, Katarzyna Zawadzka • Aby nie gubić zdolności i talentów uczniów. Materiały edukacyjne z konwersatorium zorganizowanego 10.06.2011 r. •

Katarzyna ZAWADZKA

Nauczyciel dyplomowany języka polskiego w Gimnazjum nr 13 we Wrocławiu. Autorka programu Wrocławskiej Koncepcji Edukacyjnej *Od inspiracji do kreacji*, wpisanego w program rozwoju miasta. Członek Kapituły *Od inspiracji do kreacji*. Wiceprezes Stowarzyszenia na Rzecz Rozwoju Dzieci i Młodzieży przy WKE. Współtwórca Akademii Rozwoju. Specjalista edukacji twórczej i artystycznej. Recenzent programów własnych, projektów edukacyjnych, juror festiwali teatralnych, edukator.

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI